

Hip! Hip! Heroic imagination project: Rozviň i ty svého vnitřního hrdinu

Vojtěch Juřík

Psychologický ústav FFMU, Brno
info@psychologon.cz

Procházeli jste se někdy po ulici a narazili na člověka, který očividně potřeboval pomoci? Nabídli jste ochotně pomocnou ruku? Nebo jste usoudili, že brzy jistě kolem projde někdo, kdo může pomoci lépe, a pokračovali jste v chůzi, popřípadě se přidali k hloučku diváků přihlížejících celé události? Pokud jste se stali aktéry druhého scénáře, byli jste svědky situace, ve které se projevil efekt přihlížejícího, tzv. bystander effect (Myers, 2010). Dnešní doba, závislosti na globalizaci, pozapomíná na všeobecnou ochotu pomáhat a popsany bystander effect je toho zářivým příkladem. Vzhledem k nebezpečnostem, která lidská pasivita skrývá, jsou patrné snahy o zkvalitnění mechanismů v prostředí, jež dokáží problémovým situacím předcházet. Mezi ně patří i myšlenka hrdinství. Duchovním otcem, který se postavil do čela hnutí pro zkvalitňování společnosti prostřednictvím hrdinského ideálu, je známý profesor psychologie na Stanfordské univerzitě Philip Zimbardo.

Have you ever walked down the street and came upon a man who obviously needed help? Have you willingly offered a helping hand? Or have you decided that soon goes around certainly someone who can help better, and you continue walking, or join the crowd of onlookers spectators of the event? If you have become actors in the second scenario, you were witnessing a situation in which bystander effect was observed. Present time, depending on the globalization and many other specifics, he forgets for a general willingness to help and described the bystander effect is a shining example. Due to the peril that human passivity hides are apparent efforts to improve the mechanisms in the social environment that can prevent problem situations. Among them is the idea of heroism. Spiritual father, who spearheaded the movement for the improvement of society through the heroic ideal, is known professor emeritus of psychology at Stanford University, Philip Zimbardo.

Proč ideál hrdiny

Sám Zimbardo podle svých slov považuje poslední čtyři dekády bádání sociálních psychologů za snahu prokázat fakt, že normální lidé ovlivnění určitou situací dokážou konat zlo. Svůj známý vězeňský experiment považuje za jasný příklad. Vždy však podle něj chyběla snaha využít poznatky sociální psychologie také pro účely dobra, především tedy pro zkvalitňování lidské společnosti (Zimbardo, 2012 in Clint Wilkins).

Po napsání knihy *The Lucifer Effect: Understanding How Good People Turn Evil*, ve které jsou rozebrány všechny možné lidské nezmary způsobené vlivem prostředí, si Zimbardo uvědomil, že sice máme velké množství poznatků o negativních aspektech psychologie, ale málokterý výzkum se zabývá také pozitivní sociální psychologie a jejich aplikacemi do prostředí. „[...] nevěnovali jsme mnoho pozornosti, jestli vůbec nějakou, právě menšině lidí, kteří se dokázali proti zlu vzepřít“ (Zimbardo, 2012, tamtéž). Proto se systematicky zaměřil na protilehlou stránku zkoumaných jevů, mezi nimi na fenomén hrdinství. Podle konceptu hrdinství, při jehož tvorbě se Zimbardo inspiroval například také v osudu Václava Havla, se mu podařilo vytvořit základ nového přístupu v sociální psychologii, jehož aplikace zapracoval do hnutí s názvem Heroic Imagination Project, což můžeme přeložit jako Projekt hrdinského ideálu či hrdinské představitosti. O samotné definici hrdinství Zimbardo (2011) pojednává ve svém článku *Why the world needs heroes* a zjednodušeně ji vykresluje jako „úmyslné jednání člověka ve vztahu k jiným lidem v nouzi, nebo k celému lidstvu, a to tak, že jedinec brání morální principy i při vědomí možných rizik a osobní újmy“. Zároveň zdůrazňuje, že hrdinství nabývá mnoha podob a každý člověk se v určité situaci může zachovat hrdinsky.

Heroic Imagination – ideál hrdiny

Myšlenka je jednoduchá – vytvoříme hrdiny z lidí kolem nás. Zimbardo sám říká, že jeho cílem je pokrýt planetu hrdiny (Zimbardo, 2010). Cílem projektu Heroic Imagination je vést a vychovávat mladé lidi už na školách tak, aby sami sebe chápali jako hrdiny hledající svoji šanci vykonání hrdinského činu. Jak se dočteme na oficiálních webových stránkách projektu: „organizace učí lidi jak předcházet přirozené lidské tendenci dívat se a čekat v momentech krize a jak tvořit smysluplné a dlouhodobé změny v jejich životech“ (Heroic Imagination Project, 2011). V případě, že se potom člověk vyskytne v situaci, která si vyžádá zakročit, čekající hrdina nepropásne svoji šanci a nabídne pomocnou ruku. Nejedná se přitom o vytváření superhrdinů, jak je známe z komiksů. Jak píše Eleonora Israni, projekt není o tom začít uvažovat o

hrdinech jako o neobyčejných lidech, ale uvažovat o hrdinech jako o obyčejných lidech konajících v různých situacích neobyčejné věci (Israni, 2011).

Podobně pro Zimbarda spočívá jeden z problémů „hrdinství“ v chápání tohoto pojmu lidmi. Hrdinové byli vždy muži, např. válečníci jako Achilles nebo Odysseus, což mnohé skupiny diskriminuje, na druhé straně jsou potom moderní hrdinové jako Matka Tereza, Mandela a jiní. Ti první jsou v podstatě zabijáci a druhou skupinu chápeme jako někoho, kdo obětoval svůj život na oltář pomoci druhým. Oboje je podle Zimbarda těžko využitelný vzor, jelikož pro běžného člověka jsou tyto hrdinové příliš náročnými příklady, a proto podle něj „prvním krokem je změna konceptu hrdiny“ (Zimbardo, 2011, in Eleonora Israni).

Projekt má tedy vplýnout do ulic a demonstrovat hrdinské chování každodenního života, pomáhat, ovlivňovat a učit další lidi, jak se chovat v případě potřeby. První generaci hrdinů chce Zimbardo vychovat už ve školách. Pilotní program projektu započal v září 2010 na dvou amerických školách, na ARISE High School v Oaklandu a na Foothill Middle College v Los Altos. Žáci na obou těchto školách se učí prostřednictvím sledování videozáznamů s touto problematikou a následnou aktivitou ve třídě, kdy se osvětlí specifická skupinová dynamika a například automatické reakce člověka na dané situace, vnímat sami sebe jako potenciální, čekající hrdiny a rovněž se učí hrdinské ideály rozšiřovat dále ve svém okolí.

Možné dopady

Je nesnadné přesně predikovat, jaké etické přesahy může tato strategie nabídnout. Změní se opravdu myšlení lidí natolik, že se začnou chovat hrdinsky vždy a na všech úrovních svého bytí? Budou opravdu charakterově ryzí na škále od samotného situačního hrdinství až po hrdinství existenciální – například ve schopnosti postavit se čelem každodenním problémům či ve smyslu převzetí dospělé zodpovědnosti? Nebo je možné, že se pouze vytvoří kasta novodobých „pistolníků“, kteří budou vyhledávat vzrušení bez zodpovědného zvažování možných důsledků?

Závěrem

Ukotvení morálních principů a etického chování ve společnosti je rozhodně důležité, s rostoucím počtem lidí na planetě se bez určité formy pravidel nelze obejít. Na Stanfordu pochopili, že v podobných případech je systém pravidel nutné začít budovat ze zdola, tedy na úrovni motivace jednotlivců. Heroic Imagination Project je v tomto smyslu nadějnou myšlenkou, která dokáže vnést sounáležitost a lidské hodnoty i do rozsáhlých globalizovaných oblastí, kde je riziko deindividualizace, dehumanizace a dalších podobných jevů velmi vysoké a ze kterých se tradiční lidské hodnoty začaly zcela vytrácet. Zkusme tedy i my v sobě objevit našeho hrdinu a změnit tak klima ve společnosti.

Zdroje:

1. **ZIMBARDO, P., (2011).** *Why we need Heroes*, Europe's Journal of Psychology. 7(3), p402-407. 6p., Retrieved from: <http://web.ebscohost.com.ezproxy.muni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=2f882d22-e519-40f9-bfdc-e55d06e2eb96%40sessionmgr104&hid=126>
2. **WILKINS, C., (2012).** *Heroic Imagination Project*, APA – Psychology Teacher Network, 22(3), Retrieved from: <http://www.apa.org/ed/precollege/ptn/2012/11/heroic-imagination.aspx>
3. **ZIMBARDO, P., (2010).** *Philip Zimbardo and the Heroic Imagination Project: TED blog exclusive video*, [videozáznam online]. TEDxCambridge, [cit. 2012-12-23]. Retrieved from: <http://blog.ted.com/2011/02/03/phil-zimbardo-and-the-heroic-imagination-project-ted-blog-exclusive-video/>
4. **ISRANI, E., (2011).** *Zimbardo begins Heroic Imagination Project*, Stanford Daily (Jan), Retrieved from: <http://www.stanforddaily.com/2011/01/07/zimbardo-begins-heroic-imagination-project/>

Citace článku:

Juřík, V. (2013). *Hip hip heroic imagination project: Rozviň i ty svého vnitřního hrdinu.* *PsychoLogOn [online]. 2 (1), s 56-57.* [cit. vložit datum citování]. Dostupný z WWW: < <http://psychologon.cz/data/pdf/148-hip-hip-heroic-imagination-project-rozvin-i-ty-sveho-vnitriho-hrdinu.pdf>>. ISSN 1805-7160.